

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ	RDG60T0187
ชื่อโครงการ	การศึกษาประเด็นเร่งด่วนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย
ชื่อนักวิจัย	ดร.ไพฑูรย์ มนต์พานทอง
หน่วยงาน	คณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยว สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ระยะเวลาโครงการ	1 กรกฎาคม พ.ศ. 2560 ถึง 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) เพื่อสรุปสถานการณ์และบริบทการท่องเที่ยวเรือสำราญที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย 2) เพื่อประเมินปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย 3) เพื่อประเมินศักยภาพของท่าเรือของประเทศไทยและนำเสนอช่องว่างของการเป็นท่าเรือหลักหรือท่าเรือแวะพัก และเพื่อนำเสนอความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย

โดยการศึกษาในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมระหว่างระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้เครื่องมือในการศึกษาเป็นแบบสอบถามปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวเรือสำราญที่ใช้บริการท่าเรือในประเทศไทยโดยมีการท่องเที่ยวบนฝั่งยังท่าเรือแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี และท่าเรือภูเก็ต ส่วนระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยใช้วิธีการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวเรือสำราญทั้งบนฝั่งและสายการเดินทาง เพื่อให้ทราบศักยภาพของปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย ทั้งนี้ในการศึกษาสถานการณ์และบริบทการท่องเที่ยวเรือสำราญที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทยใช้การทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง รวมถึงใช้การสำรวจเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือเพื่อใช้ในการประเมินศักยภาพของท่าเรือของประเทศไทยเพื่อนำเสนอช่องว่างของการเป็นท่าเรือหลักและท่าเรือแวะพัก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบสอบถามใช้การสรุปผลเป็นค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความสำคัญและผลการดำเนินงาน การวิเคราะห์การสำรวจใช้การบรรยาย และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการใช้การวิเคราะห์แก่นสาระ

ผลการวิจัยสถานการณ์และบริบทการท่องเที่ยวเรือสำราญที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย พบว่า ปัจจุบันแนวโน้มและสถานการณ์การท่องเที่ยวเรือสำราญได้เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง การแข่งขันระหว่างสายการเดินทางเรือสูงมากขึ้น และมีอำนาจในการต่อรองมากขึ้น ส่งผลให้สายการเดินทางเรือปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ด้วยการสร้างเรือสำราญให้มีขนาดใหญ่ขึ้น ด้านการตลาดการท่องเที่ยวเรือสำราญพบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความหลากหลายมากขึ้น โดยมีกลุ่มชาวเอเชียและออสเตรเลียเป็นกลุ่มเป้าหมายใหม่

นักท่องเที่ยวเรือสำราญให้ความสำคัญในการเลือกท่าเรือแวะพัก ระยะเวลาในการล่องเรือโดยเฉลี่ยลดสั้นลงเหลือเพียง 3-5 วัน และมีความต้องการสื่อสารตลอดเวลา ทั้งนี้ในสถานการณ์ปัจจุบันมีความต้องการแรงงานในการทำงานบนเรือโดยเฉพาะคนเอเชียมากขึ้นอีกด้วย

ผลการวิจัยการประเมินปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการท่องเที่ยวเรือสำราญของประเทศไทย จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการท่าเรือสำราญที่ประสบความสำเร็จ สามารถสรุปเกณฑ์ท่าเรือต้นแบบได้ดังนี้ ท่าเรือแวะพักควรมีขนาดความยาวของท่าเรือประมาณ 500-1,000 เมตร มีร่องน้ำลึกประมาณ 12 เมตร มีพื้นที่ในการกลับลำเรือประมาณ 500 เมตร มีที่พักผู้โดยสารและมีระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็น พื้นที่ยอดยานพาหนะที่เพียงพอ มีการเชื่อมโยงกับระบบขนส่งสาธารณะ การเดินทางเข้าถึงเมืองและแหล่งท่องเที่ยวหลักประมาณ 10-15 กิโลเมตร รวมทั้ง มีการจัดการระบบความปลอดภัยที่เข้มงวด และมีนวัตกรรมในการจัดการท่าเรือ สำหรับท่าเรือหลักจะต้องมีโรงแรมที่พัก และมีการเดินทางเชื่อมโยงกับสนามบินและท่าเรือในระยะทางประมาณ 18-30 กิโลเมตร ผลการสำรวจท่าเรือแหลมฉบัง ท่าเรือภูเก็ต และท่าเรือเกาะสมุย เปรียบเทียบกับท่าเรือต้นแบบ พบว่า ตัวท่าเรือยังมีข้อจำกัดอยู่แทบทุกด้าน เช่น ท่าเทียบเรือ ความลึกของร่องน้ำ ความสามารถในการรองรับเรือสำราญ โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกของท่าเรือ การบริการพื้นฐานของท่าเรือ ระบบโลจิสติกส์การขนส่งสาธารณะ และการเชื่อมต่อการเข้าถึงท่าเรือ

ผลการวิจัยประเมินศักยภาพของท่าเรือของประเทศไทย ท่าเรือแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี พบว่า ประเด็นที่นักท่องเที่ยวเรือสำราญให้ความสำคัญระดับสูงแต่ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ การบริการทางอินเทอร์เน็ต การบริการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การให้บริการข้อมูล ห้องสุขา อาคารผู้โดยสาร พื้นที่นั่งรอ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม สะพานเชื่อมต่อหรือทูลอยน้ำ ร้านสะดวกซื้อ ร้านขายของที่ระลึก ร้านค้าปลอดภาษี และพื้นที่จอดรถ ส่วนของท่าเรือภูเก็ต ประเด็นที่นักท่องเที่ยวเรือสำราญให้ความสำคัญระดับสูงแต่ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ ความปลอดภัยของท่าเรือ ความสะอาด สุขอนามัย อาคารผู้โดยสาร พื้นที่นั่งรอ ห้องสุขา การบริการแลกเปลี่ยนเงินตรา ร้านอาหารเครื่องดื่ม พื้นที่จอดรถ ขั้นตอนการลงจากเรือ ความปลอดภัยของท่าเรือ การจัดการจราจรบริเวณท่าเรือ การบริการขนส่งสาธารณะ การต้อนรับที่ท่าเรือ และขีดความสามารถในการรองรับผู้โดยสาร และจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเรือสำราญ พบว่า จุดแข็งของท่าเรือภูเก็ต เช่น ท่าเรือมีทำเลที่ตั้งที่ดี ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว การให้บริการ จุดอ่อนของท่าเรือภูเก็ต เช่น ไม่มีความปลอดภัยใน การรองรับผู้โดยสาร ขาดความปลอดภัยในการรองรับเรือสำราญ ไม่มีท่าเทียบเรือที่เป็นมาตรฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยวเรือสำราญยังไม่เพียงพอ การขนส่งสาธารณะยังไม่มีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการยังไม่เป็นระบบและไม่ทันสมัย ขาดการขับเคลื่อน การท่องเที่ยวเรือสำราญอย่างเป็นรูปธรรม แรงงานไทยไปทำงานบนเรือสำราญน้อย และบุคลากรที่เกี่ยวข้องยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเรือสำราญ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจึงนำเสนอความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเรือสำราญ โดยกำหนดประเด็นในการพัฒนาโดยมีแผนการดำเนินงาน หน่วยงานที่รับผิดชอบ ลำดับความสำคัญและระดับ

ความเร่งด่วนตามแต่ละกลยุทธ์ ได้แก่ ประเด็นเร่งด่วนที่ 1 การพัฒนาการจัดการท่าเรือ ประกอบด้วย การเพิ่มมาตรฐานความปลอดภัยในการรองรับเรือสำราญและนักท่องเที่ยว พัฒนาระบบโลจิสติกส์ภายในท่าเรือ ปรับปรุงมาตรฐานและรักษาความสะอาดและสุขอนามัย และพัฒนากระบวนการบริหารจัดการท่าเรือ ประเด็นเร่งด่วนที่ 2 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ประกอบด้วย ปรับปรุงท่าเทียบเรือที่มีอยู่ให้สามารถรองรับเรือสำราญได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเรือสำราญ และจัดทำแผนพัฒนาท่าเทียบเรือและแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ประเด็นเร่งด่วนที่ 3 การพัฒนาความรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเรือสำราญ ประกอบด้วย พัฒนาความรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเรือสำราญ การพัฒนาและเสริมสร้างทักษะและศักยภาพของผู้ให้บริการ และส่งเสริมการไปทำงานบนเรือสำราญ ประเด็นเร่งด่วนที่ 4 การพัฒนานโยบาย กฎระเบียบและส่งเสริมการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเรือสำราญ ประกอบด้วย การพัฒนานโยบายการท่องเที่ยวเรือสำราญ ส่งเสริมการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเรือสำราญสู่การปฏิบัติ ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ประเด็นเร่งด่วนที่ 5 การพัฒนาระบบคมนาคมและการเชื่อมโยง ประกอบด้วย การพัฒนาการบริการรถแท็กซี่ การพัฒนาเส้นทางคมนาคมและการเชื่อมโยง ประเด็นเร่งด่วนที่ 6 การส่งเสริมศักยภาพสินค้าและบริการการท่องเที่ยว ประกอบด้วย เสริมสร้างศักยภาพสินค้าและบริการการท่องเที่ยว และสร้างความหลากหลายให้กับสินค้าทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเรือสำราญ ประเด็นเร่งด่วน การพัฒนาท่าเรือสำราญ ศักยภาพท่าเรือ

ABSTRACT

Project Code	RDG60T0187
Project Name	The Study of Urgent Keystones for Thailand's Cruise Tourism Development
Researcher	Paithoon Monpanthong, Ph.D.
Organization	School of Tourism Management, The National Institute of Development and Administration
Project Duration	1 July 2017 to 28 February 2018

The research aimed to 1) summarize the situation and context of cruise tourism affecting cruise tourism management in Thailand 2) evaluate basic elements essential for cruise tourism in Thailand 3) evaluate cruise port's potentials in Thailand and exhibit gaps in being home port or port of call, and propose urgent needs in cruise tourism development in Thailand.

This research employed mixed methodologies. The quantitative method adopted a questionnaire on basic elements essential for cruise tourism in Thailand giving to cruise tourists disembarked at Laem Chabang port, Chonburi province and Phuket port as targeted population and sampling group. Whilst, the qualitative method utilized a semi-structured interview with relevant stakeholders in cruise tourism management from both cruise lines and shore sectors to retrieve the potentials of basic elements essential for cruise tourism in Thailand. A literature revision and a semi-structured interview were used to study the situation and context of cruise tourism affecting cruise tourism in Thailand. A survey was employed as another mean to evaluate the potentials of cruise port in Thailand in order to propose gaps in being home port and port of call. The quantitative data were analyzed by percentage, frequency, mean, and standard deviation; meanwhile, importance and performance analysis, and survey analysis were analyzed by descriptive approach. The qualitative data were examined by thematic analysis technique.

The results from the study of situations and context in cruise tourism affecting cruise tourism management in Thailand revealed that cruise tourism has grown rapidly and continuously. There are increasing competitions with greater bargain power, resulting in strategy adjustment among cruise liners by building bigger cruise ships. For cruise tourism marketing, there are various target groups; especially, Asians and Australians are new targets.

Cruise tourists give priority to ports of call and require to be connected all the time; while, average cruise duration is 3-5 days. Moreover, cruise companies demand workforce onboard increasingly, especially, Asian labor.

The results from evaluating basic elements essential for cruise tourism in Thailand by literature revision and research relating to successful cruise port management could be summed up the standard of a prototype port as follows: the length of port of call should be 500-1,000 meters with 12 meter channel depth, 500 meter for turning basin, passenger terminal and relevant infrastructure, sufficient parking lot, public transportation, 10-15 kilometer away from city and tourist attractions; including, provision of strict security measures and innovation in port management. For home port, accommodation and transportation linking between airport and cruise port within 18-30 kilometers. A comparison between Laem Chabang, Phuket and Koh Samui ports with prototype port showed that there are weaknesses in every aspect; for example, berth, the channel depth, capacity for handling a number of cruise passenger, infrastructure and facilities, services at ports, public transportation, traffic management on shore and connectivity into ports.

After all research data analysis, this research proposes urgent needs to develop cruise tourism in terms of operational plans, responsible sectors, priority and levels of urgency in each strategy. The first urgent issue is port management development which covers security measure increase to cater both of passengers and cruise ships, traffic management on shore development, cleanliness and hygiene standard improvements, and port administration development. The second urgent issue is infrastructure and facilities development which includes existing ports improvement to handle cruise ships effectively, facilities adjustment to support cruise tourism, and berth and infrastructure development plans. The third urgent issue is knowledge enrichment of staff from organizations relevant to cruise tourism which consists of knowledge enrichment for personnel involving with cruise tourism, skill and potential enhancement and improvement for service providers, and labor promotion to work onboard. The fourth urgent issue is the development of policy, regulation and cruise tourism promotion which embraces the development of cruise tourism policy, driving cruise tourism policy into actions, related law and regulation adjustments. The fifth urgent issue is transportation and connection system development which includes taxi service development, transportation and connection development. The sixth urgent issue is

tourism product and service potential enhancement which covers tourism product and service potential enhancement, and creation of tourism product and activity variety.

Keywords: Cruise Tourism, Urgent Issue, Cruise Port Development, Port Potentials